

metuendum magis, quam quod singuli patiuntur? vel quis calamitatis gradus illis accedat, qui summum calamitatis cumulum experiuntur? Sentio ipse, Judices, quales inter angustias verfer, cui aditus omnis ad ferendam sententiam interclusus videatur.

Tamen expectatis, ut loquar, neque munus illud, quo per vos & apud vos hodie defungor, silere me patitur. Ergo, ne ludere spes vestras, aut commissæ provinciæ defuisse videar; ne suprema Testatoris ipsius voluntas, quam magnæ religioni semper habuimus, cassâ & irrita sit; ajo Polycratis hereditatem Elpidio fratrum minimo esse eo nomine adjudicandam, quod omnium infelicissimus debeat æstimari. Habent hoc Fratres ceteri in calamitate sua subsidium non leve, ut se rerum gestarum gloria consolentur, & ea, quam sibi apud omnes in sua quisque facultate pepererunt, fama doloris sui acerbiter mitigent. Obversantur perpetuo. Demarati oculis egregia illa artis suæ monumenta, quibus civitatem nostram decoravit, & quod dedit in bello fortitudinis eximie specimen, audiet omnium linguis celebrari. Fruetur Logodædalus navata laudabiliter tam publicis quam privatorum commodis operæ conscientia, & suavissimo tot amicorum, quos olim consilio juvit, eloquentia tuitus est, commercio recreabitur.

Neque suum deerit Zeuxidi Pictori celeberrimo solatium, qui perfectissimas rerum omnium imagines animo complexus easdemque coloribus ac penicillo imitatus tam scienter, se se dulcissima illarum recordatione pascet & cæcitatibus suarum tenebras quomodo mitigabit.

At quid ejusmodi simile manet infelicem Elpidium, qui in ipso adolescentiæ limine exsurdatus, nec ulla potuit assequi suæ orbitatis adjumenta, nec habet in omne tempus, sibi relictus unum, unde conditionem acerbissimum sustentet, aut consoletur? Quare Elpidio exsurdato, omnibus fortunæ animique bonis destituta paterna hereditas adjudicator. Verum ne filiis posthac omnibus ad paternæ observantiæ defensionisque laudem desit incitamentum; ne Republica civibus optimis & de se bene meritis defuisse videatur; ne careant illi calamitatis suæ solatio, & fortitudinis, atque industriæ suæ præmio defraudentur, tantundem singulis tribus Fratribus ab Republica parente optima de arario sufficitor. Omnes, quoad vivent, in Prytaneo aluntur. Mortui de publico efferuntur conduntorque perhonorifice communi sepulchro: cui ad perpetuam rei memoriam inscribatur.

Diis Manibus piorum Polycratis Liberorum Senatus Populusque Atheniensis posuere.

IPHICRATES ET ACOETES.

CAUSA QUINTA.

In Genere Judiciali.

ARGUMENTUM.

Erant in una eademque Civitate cives duo; alter nobilis & dives, Iphicrates nomine; alter ignobilis & pauper, Acoetes dictus. Terni ambobus Liberi, veteres ambobus odiorum causa fuerunt. Bellum civitati cum incidisset, Dux copiarum creatus Iphicrates in castra hostium clam se recipit. Rumor oritur prodi Rempublicam. Acoetes è concione accusat Iphicratem. Plebs indignata absentis Iphicratis, quem proditorem putat, tres Liberos obruit lapidibus. Regressus in urbem paulò post Iphicrates, occiso hostium Duce, petit ad supplicium Acoeta Liberos; ipsum verò reum agit ex ea lege, qua calumniatori irrogaret pœnam, quam ipse intulisset. Acoetes morti ultro se offert, ut à Liberis necem depellat, pro Acoete ipso interim Liberisque ipsius alter perorat.

ACTORES.

IPHICRATES, Dux belli.

ACOETES, Iphicratis Accusator.

SYNIGORUS, Acoeta Defensor.

CRITICUS, Judex.

IPHICRATES.

Vestras, Judices, pro virili parte ultus sum injurias, mea vicissim, pro æquitate vestra vindicate,

En urbis mœnia obsidione soluta sunt, fugatus est hostis, civis jam liber metu respirat. Mœret heu! in communi lætitia una victoris domus, per quem effectum est, ut unicuique

vestrum liberis, conjuge, & incolūni patria frui liceret! Huic ne suos quidem liberos revisere & amplecti fas est. Quod si pro patria concidissent, si parentis ad latus ante muros urbis illis oppetere contigisset, eorum jacuram in tuendis suis civibus bene collocatam putarem, & liberorum honesta mors patris orbitatem solaretur. Nunc eos in patriæ sinu fraude circumventos, oppressos calumnia, falsum patris ob crimen turpissima morte periisse, quis ferat? Equidem cum Reipublicæ defensionem suscepi, nullum mihi fore certamen existimaveram, nisi cum hostibus patriæ; nullum nisi ab illis reformidavi periculum. Ecce mihi civis factus est hoste crudelior; hostis enim meo contentus sanguine innocenti liberorum sanguini pepercisset.

Quid plura? nostis injuriam, Judices, auctor in conspectu est. Vestrum est, pro legum nostrarum æquitate, statuere, ut par pari pœna referatur. Non ut moriatur Acoetes postulo. Vivat sanè, quoniam vitæ meæ pepercit; sed orbus parens vivat in everfa domo. Tres liberos abstulit, tribus liberis careat. Meos furori suo immolavit victimas; suos meorum manibus placandis inferias repeto.

Quod si durum hoc & inhumanum esse censeat, cernat ille prolapsam & afflictam domum, quæ paucos ante dies tam læta exultabat prole, tam longa virorum illustrium serie hæctenus floruerat, discat, quàm parùm meritis videat tristissimam meæ orbitatis acerbitatem.

Electus à vobis fueram, Judices, Dux militiæ, desperatis pœne patriæ rebus; victi spes nostras his mœnibus tuebamur; eaque jam multis in locis diruta erant & aperta. Unum pro cunctis caput objeci; rem aggressus sum dolo, quoniam manu vincere non licebat. Excessit urbe tacitus li-

beros meos Diis hujus urbis præsidibus commendans; vobis commendassem, Judices, si cum pluribus consilium communicare periculum imminens sivisset. Quis fuerit eventus, omitto dicere, neque vos, credo, vel consilii mei, vel silentii pœnitet. Liberata civitas; victus hostis est, victor in urbem redeo.

Victorem qualis pompa, quis triumphus excipit! Tres Liberos, quos ad familiæ columnen, ad defensionem patriæ sedulò instituebam, crudelissimo supplicio affectos audio patris ob defectionem. Non immoror, Judices, in hoc confutando crimine, quod facta mea, vel tacente me, satis refellunt. Licuerit Accusatori iniquissimo concepta jamdudum explere odia; fidem meam, quæ spectata fatis erat & cognita, revocare in suspensionem, suscitare in me furorem plebis, & nomini meo turpissimæ proditiōis labem inurere. At quid innocentes pueri meruerant? Præferat Accusator culpam aliquam, vestigium aut umbram sceleris, cui affines merito videri possint. Conjuraverant, credo, in patriam? clandestina cum hostibus inierant consilia? perniciem hujus urbis nefariè moliebantur? Quàm hoc non credibile in pueris, quantum ab hujus ætatis indole, & viribus ejusmodi scelus abhorret! Tamen fac eos proditiōnis reos esse. Nihil ne antiqua generis nobilitas, nihil familiæ splendor, nihil continua Majorum hanc in Rempublicam merita, nihil patris reverentia, quem populi suffragia hujus urbis copiis præfecerant; si non ad veniam, saltem ad commiserationem, vel pœnæ temperamentum aliquod prodesse poterant?

Atenim video quid iniquus Accusator voluerit, & qua sit usus defensione. Liberos fortasse meos innocentes non negabit; at mulctatum fuisse

fuisse in sobole parentem contendet. Quam tandem ob causam, Judices? quod tandem scelus, quod admisi facinus tam inexpiabile, ut illud mihi triplici morte luendum sit? An quod vitam in apertum discrimen adduxerim, ut saluti vestræ consulere? quod deploratæ civitati succurrerim? quod miscendum cum virtute dolum, ubi virtus sola nihil posset, existimaverim? quod exierim ex hac urbe, exeundi verò causam tacuerim & consilium? Nihil equidem video, Judices; quod vel in vita, vel in rebus gestis tam crudeli pœna dignum sit. Extremum huic urbi imminere exitium: avertendum erat, averti. Reprimendus erat hostium impetus, repressi. Amputanda ferro publica calamitas, amputavi. Silentium inprimis erat, ne, si vulgaretur consilium, exitu careret, filii. Ecquod in iis omnibus crimen est? si scelus est, vobis, Judices, illud scelus profuit. Cur ego plector ob illud scelus? cur fructus criminis communis civium, mea verò unius pœna est?

Sed esto: creditus fuerim bona fide nocens; dederit Accusatori egressus ex urbe fugæ suspensionem: continuè spargenda res fuit in publicum, quasi certa foret? Dubitandum, sciscitandum etiam ex aliis, explorandum certè, denique expectandum fuit, dum res innotesceret. Verùm non ita prudens & lentus sollet esse livor: nescit consilio, cunctatione, deliberatione uti. Pascitur suspicionibus vel levissimis; sectatur umbras criminum, insidiosa quæque arripit; dubia pro certis, obscura pro compertis, falsa pro veris habet, & pro meritis nugis tragædias excitat. Exiit ex urbe Iphicrates? statim proditor audit & transfuga. Verùm incerta res est; latet certè; divulganda nihilominus, vicatim o-

Le Jay, Tom. I.

statimque amici, inimici, familiares, ignoti conveniendique sunt: imbuendæ mentes credulæ plebis, aures falsis rumoribus; suscitandus furor, acuenda odia! Sed in quem? in absentem. Adfunt innocentes liberi? mulctentur patris loco, seu potius mulctetur in sobole parens. At quo supplicio? effero, immani, inaudito. Protrahantur è laribus domesticis, quorum in tutela latent: permittantur seditiosæ multitudini: discerpantur patris absentis nomen in clamantes; suam & patris innocentiam, ætatis suæ jura, familiæ merita, Deum hominumque fidem contestantes!

An hinc tandem conquiescet scarii crudelissimi barbaries! Meum, meum quoque sanguinem hauriat, si tanta illi cruoris sitis est. Seu potius, Judices, debitas crudelitati suæ pœnas luat. Equidem dies ac noctes versantur ob oculos cruentæ liberorum umbræ conquerentium, se à me desertos periisse. Horum intueri vultus, voces exaudire mihi videor. Ubi eras, inquit, pater amantissime, cum plebis furor in nos desæviret? ubi nunc es? cur nos pateris inultos? ò diem mihi in summa felicitate luctuosum! Victor, pro triumpho, ultionem repetere cogor; & necem eorum persequi, quos vel capitis mei periculo cum cæteris civibus servaveram. Verùm etiam si tacerem, an silerent leges vestræ, quæ injurias paribus damnis compensari jubent, & calumniatores, quibus reos afficere voluerant, paribus ipsos pœnis affici? An ergo vexator florentis familiæ, domus innocentis everfor pœnam à legibus crudelitati suæ constitutam effugiet? an ille furorem suum liberorum meorum sanguine impune expleverit? an inulti jacebunt filii mei, dum sui superstites orbitate, mea

Oo

fruen-

fructatur? Non funus pro funere, luctum pro luctu, animam pro anima, sanguinem pro sanguine rependent? Liberi, quos hic lugeo, Judices, liberi vestri sunt, non tantum quod in Republica vestranati, quod eo parente geniti, qui totus vester est, sed etiam, quod meis vocibus & exemplo informati ad vestram gloriam & defensionem feliciter adoleverent. Liberos igitur vestros, obtestor, per hujus diei felicitatem, per hanc dexteram, quæ vobis præsidio fuit, Liberos, inquam, vestros, & inexpiatum illorum sanguinem, vindicate. Hunc à vobis triumphum expecto. Nolite pati eum, qui vestra in causa vicerit, eodem die, vobis Judicibus, tam justa in causa vinci.

ACOETES Iphicratis Accusator.

Nemo vestrum, Judices, huc me prodire existimet, vel ut injectam crudelis accusationis invidiam amoliar, vel ut inanibus lachrymis ac precibus imminens capiti meo periculum coner declinare. In his rerum mearum angustiis sentio, quam frustra utrumque pertentarem. Nam quid favere mihi jam possit, vel unde præsidium aliquod liceat expectare? Instat Iphicrates generis nobilitate conspicuus; non habet Acoetes, nisi ut natales tenebras incuset. Infert calumniam adversarius divitiis, gratia, clientum auctoritate potens; ego destitutus omni patrocinio, & summa rerum inopia laborans quid opponerem? Ille inexpectato audacis facinoris exitu, & sua inflatus victoria vindictam armata manu postulat; ipse ad cæteras meas miseras iniquiorem sortem expertus nequicquam fatalem ictum deprecaret. Igitur frueri triumpho tuo, Iphicrate; habes & fatentem

reum, & quaecumque in me tuleris, sententiam minimè detrectantem. Perime destinatum tibi jam diu victimam: exsatis veteres inimicitias, satura te nostro sanguine, nihil deprecor, nihil abnuo. Totum me tibi nimia patriæ charitas mancipat: hæc me nocentem fecit, si videor nocens. Felix hoc saltem nomine, quod publicæ salutis, priusquam tibi, infelix Acoetes occumbat! Remperagite, Judices, vel Iphicrates potius ferrum ipse nostrum in pectus exigat. Verum quid iras persequatur longius, & innocentes meos Liberos neci destinet? Vestram fidem, Judices; placet hic vobis Iphicratis impotens furor, cui non satis est, parentem si mactet, nisi eodem fato nihil tale meritam sobolem involvat?

Infelix ego, qui non modò arum-nosos calamitate mea Liberos, sed & nocentes fecerim! Nam nocentes illi sunt oportet, qui repetuntur ad necem. Non satis est esse miserum, qui plectitur, nisi qua nocentem culpa effecerit. Aliud mihi de vestra æquitate, Judices, sentire non licet. Non est istud infortunatis hominibus tribunal, sed nocentibus solis pertimescendum. Imò, imò ipsa calamitas certum apud vos semper præsidium habet: & qui vestris in judiciis nihil præter invidiæ sortis injuriam afferat, is non sibi contumeliam à vobis, sed commiserationem potius ac patrociniū accersat. Ergo te paterna calamitas nocentem fecit, infortunata soboles, cujus hodie supplicium apud æquissimos Judices postulatur! Testem ipsum te volo, Iphicrate; neque vel hostis infensissimi propria in causa iudicium reformido.

Age quid aliud Liberis meis objicis, nisi quod infelicem patrem habent? Culpam profer, propter quam

à te

à te damnantur. Clamitasti quidem multum, victoriam ostentasti, indignis tanto Imperatore querimoniis populum in me meosque concitasti. At cujus tandem sceleris nomine devovendos furori tuo meos Liberos vindicas? Ede nunc etiam, si potes, quidquam ejusmodi, vel saltem fingere sceleris umbram aliquam, quæ fucum faciat. Nihil est, quod timeas; tua te auctoritas, opum magnitudo, populi gratia satis tuentur, tibi ut comminisci aliquod maledicti generis impune liceat. Quid files? quid conticescis? En ego te adjuvabo, & tibi vel in Liberos meos accusationis caput sufficiam.

Age retexamus rerum seriem atque ordinem, quæ legitimæ accusationi materiam suppeditare possint. An tibi infelices illi adolecentes machinati sunt insidias? An astiterunt patri in iudicio cum te accusavit, aut suffragatores, aut testes? an populum in te concitarunt? an insurrexerunt tuam in sobolem? an lapidibus armati furiam plebis invidiam aut provocaverunt; aut adjuverunt? Quam miserum est infortunato parenti, Judices, ad eas redactum esse angustias, ut, dum filios tuerur ac defendit, etiam cogatur suggerere adversario nocendi argumentum! Vide, Iphicrate, ut innocentie conscientia securos nos facit. Tuum est eligere ex iis omnibus aliquid, unde nocentes Liberi mei saltem videantur. Si nequis, fatere demum, quam temerè, quam injustè eosdem incuses, & inhumaniter jubeas enecari.

Quanquam, Judices æquissimi, dolet Iphicrates tergemina sibi perisse sobolem, neque dolori suo satisfieri existimat, nisi Liberos totidem meos interemerit, iteratoque toties supplicio, quam repetere à me vindictam nolle se fingit, eam-

dem multo crudeliùs exigat. Equidem parum humanus ego sim, & parum sincerus, si dissimulem, quantum vel in victoria sua dolendi segetem invenerit. Sed tamen culpandus hic dolor, qui nisi flagitio placari non possit. Verum quid dolorem dico? furor est, savitia est, immanitas est. Te pudeat, Iphicrate, imitari barbaros, aut etiam crudeliores feras, quarum impotens fitis & rabies, nisi sanguine humano, non extinguitur. At si tantopere sanguinem sitis, quin petis dari tibi in victimam quotquot extiterunt filiorum tuorum interfectores? Collige lapides, quibus illi obruti sunt: recense singula populi capita, qui unanimi pœne consensu ad patrandum facinus accessit. Aude etiam aliud, quod furori tuo magis conveniat: ipsos aggredere Judices, quorum sub oculis ipsisque adeo minimè repugnantibus interempta tua soboles fuit. Tu mitius aliquid postulares, quam si dedi tibi petas ad pœnam, qui nullam peractæ cædis in partem venerunt. Hoc etiam adjicietur tibi majus ad dolorem solatium, quo majorem sanguinis copiam effuderis.

Videtis, Judices, ut nihil iniquum precer infortunatæ soboli, quam injusto Iphicratis dolori ereptam velim. Hoc ergo sperare liceat à vestra æquitate solatium, ut eorum sufficiatis defensionem, quorum innocentiam perspicitis. Non ego propius hodie deprecator accederem, nisi parentem haberent illum, quem nimia in patriam charitas calamitosum fecit. Quanquam neque me sortis hujus pœnitet, neque vereor etiam nocens appellari, si patriam amasse nimis sceleri imputetur. Noli timere, Iphicrate, ne, vel me ejusmodi crimine purgare velim, vel cruentam hac mercede mortem refugiam. Erit, ne dubita, erit mihi gloria

riosum occumbere, dum publicæ fatalis reus occumbam; neque tam supplicium Iphicrates irrogasse videbitur, quàm immortalem gloriam peperisse. Unum hunc adjicite gloriæ pariter ac lætitiæ cumulum, ut, dum morior, dignos tribus in Liberis paterni studii æmulos & hæredes vobis relinquam.

Sed quid moror? Comprehendite me, lictores, ducite quamprimum ad mortem; sanguinem meum fundite. Quis scit, num fusus Acoetæ cruor Iphicratis iras mitiget, aut etiam restinguat?

SYNOGORUS,

Pro Acoete ipsiusque Liberis contra Iphicratem.

Quod Otorum novo atque in hanc judiciorum Palæstram primum descendenti maximè optandum est, & quod ad expromendam sagacioris ingenii prudentiam conciliandosque hominum animos pertinere solet, æquissimi Judices; id ipsum mihi nunquam ante hunc diem Forensibus in rebus exercitato fateor defuisse. Nam cum junioris patroni probabilitas causæ quàm defendit, solertiam commendat, & audientium favorem ac gratiam demeretur, tum ego sensi, quàm lubrico, quàmque difficili versarer in loco, qui venire unus contra omnes, & communibus suffragiis viderer adversari. Quis enim hic, Judices, nisi me totius populi clamores, cum diceret Iphicrates, fefellerunt, vel dignissimi viri potentiam atque auctoritatem non vereri, vel victoris triumpho non applaudere, vel miseri parentis orbitatem dolere non visus est? Interim video infelicissimos juvenes omni ope auxilioque destitutos, quibus hæc una, durior ipsa morte, fatalis spes reliquitur, si fortè infor-

tunati Acoetæ sanguine placatus Iphicratis furor ab infauftæ sobolis cæde abstineat. Video ipsum Acoetem non tam adversariorum sententia, quàm suo ipsius calculo condemnatum, & se ultro ac fortiter morti devotentem.

Quid agam, Judices? Eloquar: an silebo potius, & suis permittam fati miserissimam familiam, quam disertissimi Oratoris facundia severissimis judiciis frustra conetur eripere? Tamen occumbent infantes Liberi? morietur infelix pater? & hoc apud æquissimos Judices, solitudinis atque innocentia contra auctoritatem ac gratiam tutores ac patronos? Ah! finite me existimare meliùs de vobis: sentio mihi novos adjici animos addicendum; adeo me vestra omnium æquitas reficit ac sustentat! Dicam ergo confidenter pro tribus Liberis adversus iniquam Iphicratis postulationem; dicam pro parente contra se ipsum; dicam pro infringenda legem; cujus vi reus impetitur; ac de singulis ita dicam, ut non tam privatorum hominum egisse causam, quàm publica totius civitatis commoda videantur propugnasse.

Quamquam quid ego tres Acoetæ Liberos defendere rursus aggredior? & aut quid adjiciam ad ea quæ studiosus parens idem & disertus patronus tam feliciter peroravit? Nam quæ illa demum victoria tua est, Dux fortissime, quæ te tam cædis avidum, tam sitientem sanguinis effecit? Esto: demus hoc tibi, peccarit in te vel sciens ac volens infelix Acoetes, & dignum morte scelus admiserit; esse se offert furori tuo victimam, paratus ultro luere quascumque penas irrogaris. Quin plectis reum, & appetentem ultionis animum exfatias? Nihil ille de tua crudelitate conqueritur, non delictum defendit, non cruentam mortem deprecatur. At cur:

in ipsius Liberos favere ardes? quam illi paterno in scelere partem habuerunt? Ede crimen, quod puniri morte debuit; aut culpa illi si vacant, cur infantes supplicio destinantur? Nempe non satis unus ad pœnas videatur parens, nisi parenti sobolem conjunxeris? non placet ille furorem tuum, qui semel tantum mori pro conditione sua possit, nisi tribus in liberis triplex lethi genus exsolvat? Atenim ereptam tibi tergemina sobolem doles? Crudelis dolor, qui nisi alterius dolore mitigari non queat! Victoriæ tuam nobis ostentas, & assertam per te patriæ salutem fuisse gloriaris? Equidem fateor; tibi multum debet Respublica; sed an navatam feliciter magis quàm prudenter operam compensare non potest, nisi sanguinem fundat innoxium? Testor te ipsum, Iphicrate, velles Rempublicam ex tua victoria plus detrimenti, quàm utilitatis percipere? velles perire tres Adolescentes optimos, qui suo quoque tempore victorias & ipsi multas reportabunt? an ideo tantum vicisti, ut paulo post tua ipsius crudelitate vinceris? Quasi vero digna satis victoriæ præmia Respublica non habeat, aut non satis amplum foret præmium decerpta laus, cum totius populi gratia conjuncta?

Sed quid ego hic diutiùs immorer, Judices, & rem jam actam ulterius persequar? Venio ad eximendum parentem ipsum, quantumvis repugnet ille, & se ultro volensque morti devoveat. Hic verò finite me paulo liberius queri, quàm aut ætas fortasse, aut debita hujus loci auctoritatis reverentia patiatur. Nam quis hic tumultus fervet? cur conversos video in miserum Acoetem oculos, quasi de salute ipsius conclamatum jam foret? cur homini innocentissi-

Le Jay, Tom. I.

mo vertitur crimini, quod à vero sinceroque patriæ studio profectum est? Non ergo studuit ille patriæ, qui orbatam illam Imperatore suo cum videret, & rem ad extremas angustias rediisse, monuit Rempublicam abesse eum, cui commissa urbis defensio sit? Aberas enimvero, Iphicrate, & nemine in partem consilii adhibito, in castra hostium profugeris. Interim trepidat civitas, tumultuatur populus, & suspicatus quod non erat, furias more suo concipit, bacchatur per urbem, in Liberos tuos involat, lapidibus eosdem obruit, qui parentem multo lubentius obruisset. Tu paulo post, perempto hostium Duce redis in urbem, felicior certè, quàm prudens, qui Rempublicam, nisi res tibi ex sententia successisset, in extremum discrimen adduxeras. Nam quid agat periculi metuens populus, qui præpositum sibi Ducem defecisse ad hostes conqueratur? Quam spem habuisset aliam, nisi ut panderet portas hostibus, & matura deditioe victoris clementiam imploraret? Scilicet periculosa plenum alea consilium clam esse voluisti, ne vulgatum resciret hostis? Non erat ergo in hac civitate prudens aliquis Magistratus, cujus fidei inusitatum facinus crederes? qui facti conscius, quod meditabare, placasset plebis animos, iras mitigasset, præstitisset securitatem, & lætioris exitus expectationem suscitasset?

Tuam tibi calamitatem imputa, quam in Acoetem frustra refundis. Nam quid Acoetes fecit, Judices, quod facere bonum civem non decebat? An stare debuit lentus & otiosus, qui periculi sentiret magnitudinem? an non adire Magistratum, quem unum succurrere posse afflictae urbi intelligeret? Cedo quid aliud, Iphicrate, quod in Acoete re-

Oo 3 pre-

prehendas? Nisi fortè id etiam criminis nomine imputandum putes, quòd vir tenuis ac pauper uno publicæ salutis adductus studio id ausus est, quod viri nobiles vel metu tui nominis, vel amicorum tuorum auctoritate deterriti facere fugiebant. Novum crimen, Judices, & si quid Iphicrati credimus, extremo supplicio expiandum!

Si tamen multandum putatis, quod communis utilitatis gratia peccatum est, quis deinceps tanto cum periculo patriæ consulat? quis difficilem accusatoris provinciam implebit? quis contra potentum impetus ac nefarias molitiones obfistet? At enim non amore patriæ, sed capitali impulsus odio Iphicratem Acoetes accusavit? Nempe virum in divitem, quem auctoritas, vis, gratia tutantur, pauper & ignobilis tantum audeat! Quanquam liceat hoc ipsum contestari Judices, si qua odiorum semina suspexistis? Agite enim, cum apud vos Acoetes diceret, an maledictis accusationem suam asperavit? an indulsit inimicitias? an quidquam contra Iphicratis estimationem effudit? an in ipso Liberos ipsius funere visus est triumphare?

Restat hoc unum, ut legis auctoritatem, qua perperam Iphicrates abusus est, infringamus. O legem bene ac sapienter institutam, Judices, ut quisquis pœnam alteri malè intulit, eandem & ipse vicissim ferat! Vide, Iphicrate, quàm parum reformidemus momentum legis illius quam intentas. Hoc profitemur tecum ultro dignum esse quovis supplicio injustum accusatorem; non eludemus auctoritatem illam, quam profers: sed age cur abuteris in Acoetem illa lege, quæ ipsum non perit? An cadit lex illa in eum hominem, qui injustus accusator non fuit? aut

injustus accusator censetur, quem nulla nocendi libido, sed una publicæ utilitatis ratio ad accusandum stimulavit? Ergo tu proba perversam in Acoete voluntatem; ostende signum immoderatae cupiditatis; profer, si potes, maledictum aliquod aut calumniam, quam inter accusandum effuderit. Hæc enim sunt, Judices, quibus vulgò se prodit illa cupiditas; quæ frenum non patitur, neque se unquam intra justos moderationis limites continet, cum expatiendi liberius locum nata est. Ede, inquam, Iphicrate, repentinum aliquem, qui vel invictis ac repugnantibus excidit, vel odii, vel iracundiæ motum; vel noli reum legis agere, quem lata lex spectare non potest.

Absolvo, Judices; & quoniam nihil video deinceps, quod vel misero parenti, vel ærumnosæ soboli facessere negotium possit, oro vos atque obtestor, per æquitatem illam, quæ nemini unquam innocenti in hac civitate defuit, calamitosæ familiæ partes acriter, ut soletis, suscipite. Ne noceat infelici Acoetæ quòd ignobilis ac pauper, quòd ope destitutus ac gratia contra nobilem virum, divitem eundem ac gratissimum iudicio contenderit. Nolite obstruere aditum plebeis etiam hominibus, ut, si bene mereri de Republica possint, potentum auctoritate metuque deterreantur. Pareite latissimum hunc diem, quem non tam Iphicratis victoria, quam addicta huic urbi felicitas peperit, innocentium cæde funestare. Satis sit nobis, quòd ereptos infelici fato tres cives optimos requiramus; cavete desiderium nostrum novis funeribus cumulare. Tuque, ò Iphicrate, moderare tantisper dolori tuo: fruiere sinceris lachrymis, quas tuæ calamitati omnes impertimus. Noli injusto furore perturbare

com-

communem de tuo mœrore luctum: parce abuti pertinaciùs propensissima totius civitatis in te voluntate miserorum ad perniciem, & aliam tibi, quàm civium nostrorum in sanguine, triumphandi materiam apprecare.

CRITICUS JUDEX.

Novum causæ genus, & gravissimis undequaque implicatum difficultatibus vestris judiciis hodie dirimendum deserimus, æquissimi Judices. Hinc enim communis libertatis assertor & publicæ vindex salutis tergemina sobolis orbitatem lugeat; quid miserabilius? Inde peractæ cædis auctor innocens morti se devovet, dum Liberos suos tristibus, quæ meruisse non possunt, fati eripiat; quid generosius? Denique civis optimus hoc uno reus nomine, quod patriam nimium amaverit, in iudicium adducitur, & vestris sententiis interimendus proponitur, quid iniquius?

An nullum feret Iphicrates victoriæ præmium nec solatium orbitatis? reclamat æquitas, & consuetudo nostra prohibet. An adolescentes optimi & ab omni suspitione criminis alieni pœnas luent? non cadit in hoc tribunal tam crudele facinus. An infelix Acoetes sui in patriam amoris fructum hunc feret, ut vel fortis iniquæ, vel iusti doloris victima concidat? quantum hinc detrimentum Republica nostra pateretur. Tamen nisi addicatur neci infortunata Acoetæ soboles, nec pensari labores suos, nec orbitatem suam resarciri posse Iphicrates profiteretur. Clamat Acoetes jura violari omnia, nisi Liberi sui supplicio, cui se sponte devoveret, eximantur. Negat ærumnosæ familiæ patronus affici eandem posse ulla contumelia, quin in-

de Republica nostra detrimentum ferat. Quid statuendum putatis, Judices? quis vestris sententiis locus relinquitur? Quocumque feratur animus, pates undique angustias, par incommodum offendit. Retexamus breviter totius causæ seriem, Judices, & quoniam mihi omnium primo dicendum est, quid sentiam, liceat singula partium momenta diligenter expendere, & quod quisque afferat causæ firmamentum, perscrutari.

Imminebat nostris incenibus metuendus hostis: jam obfessa civitas fatalem casum metuebat, & quanto minus præviderat hostilem impetum, tanto magis impar ad declinandam perniciem sibi videbatur. In hac rerum perturbatione præficitur defendendæ urbi Iphicrates natalium splendore ac divitiarum copia spectatissimus. Verùm non ita multo post urbem deserit, & nemine consilii in partem adhibito, hostium in castra noctu profugit. Rem comperit Acoetes obscuro natus loco & rerum omnium egentissimus: continuo in Senatum advolat, nunciat defecisse ad hostes Iphicratem, & de parando obfessæ urbi præsidio Magistratus admonet. Miramur, obstupescimus! Frustra quæritur Iphicrates, nusquam est. Hinc crescit perturbatio, augetur metus, tumultus invalescit. Mox impotens furoris populus Iphicratis in domum irrumpit, & raptos inde tres ejus Liberos lapidibus obruit. Redit Iphicrates, parat de hoste, quem propria manu occiderat, victoria. Luctum pro gaudio, pro triumpho funus multiplex, pro mercede tristissimam orbitatem invenit. Hinc iustæ in Acoetem querelæ, quem veteribus adductum odiis ad talem ipsi inferendam calumniam defendit. Nempe crederet Populus, tam vecordem, tam oblitum sui fuisse Iphicratem,

ut totius exercitus Imperator electus proderet hosti patriam, nisi maledicta Acoetes fereret, & suis in Iphicratem conviciis populi furias stimulas?

Exin approbare vobis nifus est facti sui consilium, & occultam fugam laudi atque solertia vertere. Erat in eo statu civitas, dixit Iphicrates, ut nisi fraus dolusque virtuti misceretur, populi salus videretur conclamata. Quanti porro intererat totum hoc, quod meditabatur, arcanum tegi; ne, si patuisset semel, & vincendi perderet opportunitatem, & se suosque cives gravissimum in discrimen adduceret.

Mox exhibuit pater miseræ sobolis innocentiam, cuius haberi rationem decuisset, vel si prodita patriæ movisset ipse suspicionem. Nam cur, inquit, Liberi expertes paterni criminis pœnam luant? Quàm durum est suavissimo vitæ solatio patrem privati, dum suis civibus suæ ipsius vitæ periculo salutem & incolumitatem redimit? Vidistis lachrymas, audivistis gemitus, quibus deploravit orbitatem. Non putat fanari posse plagam, quam amissa soboles intulit, nisi par Acoetæ soboles idem supplicium luat. Orat proinde, ut Acoetæ tres filii filiorum suorum Manibus immolentur. Legis adjicit auctoritatem, quæ pœnam injustam inferentibus parem pœnam reppendit.

Neque verò sobolis in periculo segnis Acoetes aut indisertus fuit. Credit eodem jure eximendos supplicio Liberos suos, vel si nocens ipse extitisset, quo volebat Iphicrates suis condonari, si patriam hosti prodidisset. Imò, Acoetes adjicit; cur Liberos, quos alienos à paterno scelere, si quod est, Iphicrates non negat, quos neque insidiarum arguit, neque odiorum incusat, neque illatæ accu-

sationis reos criminatur, cur, inquam, Liberos meos neci postulet Iphicrates, qui suis vel nocentibus, propter ætatis imbecillitatem atque inconsiderantiam indulgeri veniam oportere censuisset? Injusta ergo videri debet postulatio Iphicratis, iniquus dolor, qui nisi innocentum cæde potest mitigari.

At Acoetes ipse, Judices, quantum ultro morti se devovet, patrocinio non caruit. Non illum, si defensori credimus, vel veteres inimicitia, vel nocendi voluntas, cujus nullum in accusatione vestigium est, sed unum Reipublicæ studium impulit, ut, quod pertinere ad communem salutem videbat, statim admoneret. Nam cur fugæ suæ neminem participem fecit Iphicrates? non erat quisquam in tam numerosa civitate, cujus fidei consilium illud crederetur potius, quàm in tanta rerum perturbatione prodicionis suspicionem credula, ut plurimum, ac meticolosæ plebi relinqueret? Sin tamen Acoetes puniendus videretur, qui nec deterritus potentiorum metu, nec Iphicratis auctoritate, tantum Reipublicæ studium præ se tulisset; quis subire deinceps vellet tanto suo periculo daniosam accusandi aleam? quis ignobilis ac pauper nobilium ac divitum flagitia arguere sustineret? Vim autem legis, quam extulit Iphicrates, sic adversarius elusit, ut cum latam in eos diceret, qui nocendi animo ad accusandum accedunt, facile Acoetem absolveret, à quo tantam abfuisse voluntatis pervertitatem demonstraret.

Expensis triplicis causæ, quam exposui rationibus expectatis, Judices, ipse quid sentiam; paucis declarabo. Est hæc fatalis quædam rerum humanarum conditio, ut, cum in usu vitæ quotidiano multa contra spem ac vo-

lun-

luntatem contingere soleant, neque præcavere singula, neque omnibus mederi incommodis accurata quantumvis diligentia posse videatur. Atque ut ab accersitis longius testimoniis abstineam, quàm multiplex in hac, quam agitamur, causa rerum insolentium, quàm improvisa varietas se se objicit! Utinam, Iphicrate, consilii tui ratio nobis patuisset, utinam licuisset præsentire facinoris genus illud, quod tacitus meditabare! Equidem laudare satis non possumus incredibilem illam animi tui constantiam, qua rem tam arduam, tam plenam periculis suscepisti. Admiramur singulare illud patriæ studium, quod te in inveniendo sagacem, in promovendo prudentem, in exequendo felicem effecit. At in tanto rerum tumultu, qui repentino discessu tuo invalescebat, quis fervidum naturæ suæ & impotentem animi populum coereret, aut prævideret etiam, quod erat acturus? Non erat is Acoetæ animus, dum Senatam fugæ tuæ admonuit, ut quidquam inde Liberi tui paterentur. Erat succurrendum incommodo, quod absentia tua pepererat. Fecit vir bonus, quod tu ipse iisdem rerum in articulis, pro tuo in patriam studio, fecisses. Torum hoc fortis iniquæ fuit, quidquid in sobolem tuam peccatum est; neque tam tibi nocuit illa, quàm nobis, dum spem Reipublicæ lætissimam eripuit. Enimverò, Judices, quantum crescebant civitatis hujus in decus Adolescentes illi, quibus fortissimus pater quotidiana virtutum exempla sufficeret; qui facinoris hodierni spectatores didicissent, quo patriam loco optimus quisque civis habere debeat. Gratulare tibi, Iphicrate, quod dolorem tuum Respublica doleat, ut suam, & suam tecum queratur orbitatem. Quamquam, Judices, aliud expectat

à nobis Iphicrates præmium; aliam parta per ipsum civitati tranquillitas mercedem vindicat. Neque verò minus esse nos liberales in remunerando decet, quàm ille fortis in vincendo fuit.

Nihil moræ est: opta tibi, Iphicrate, quod voles. Opes, gratiam, munera, & si quid est aliud virtute tua dignius postula. At patere unum hoc vicissim Respublica te roget benevolentia monimentum, ut veteres oblitus iras, quidquid huc usque rixatum fuit, obliterari sinas. Noli funestare diem hunc tibi tam gloriosum, patriæ tam utilem, seris nepotibus tam prædicandum. Quos tibi repetis ad necem, non sustineret humanitas tua immolari? Illos reputasti infantes, dum filios ipse tuos ab omni injuria vindicabas, vel si nocens videri potuisses. Habes in Acoete, quem non credimus ullo nocendi studio ad aperiendum, quod noverat, accessisse, habes, inquam, in Acoete devotentem ultro se tibi victimam. Satis tibi sit jacuisse victum hostem, ut omnis pugna finem habeat.

Itaque, Judices, ut alamus in unoquoque cive de patria bene merendi studium, sic statuo, tam Acoetes ipse, quàm ejusdem Liberi pœna eximantur. Erigatur Liberi Iphicratis insigne monumentum, quod devotas publicæ salutis victimas apud posteros commendet. Ipse Iphicrates stet æneus in foro, & fufus in auro hujus urbis præses Genius Iphicrati gratulabundus accedat, & meritum caput coronet. Denique ne iniquiore animo orbitatem ferat Iphicrates; eligat sibi unum aliquem è tribus Acoetæ Liberi, quem adoptet. Ac, ne plebejus homo cum sit, illustrem in familiam dedecus intulisse videatur, hunc Respublica adoptet ipsa prius, & quibuscumque nobilitatis insignibus illustret.

H E-